

የዳኛነት ስልጣን

ዳኞች፡- ብርሀኑ አመነው
ተሾመ ሸፈራው
ሀብታሙ እርቅይሁን
ብርሀኑ መንግስቱ
ነፃነት ተገኝ

አመልካች - ብዙነህ ቢሌ ጠቅላላ ስራ ተቋራጭ

ተጠሪ - ሲ.አር.ሲ.ሲ. ጋምቤላ አቦቮ ፑኒዶ መንገድ ስራ ፕሮጀክት

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ የተጀመረው በጋምቤላ ክልል አኙዋክ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን ተጠሪ በአመልካች ላይ ባቀረበው ክስ አመልካች ከተጠሪ ጋር ባደረገው ውል ለአስፋልት ስራ የሚውል ጠጠር በጥራትና በብዛት በወር አስር ሺ ሜትር ኩብ በጠቅላላ መቶ ሀምሳ ሺ አምሮቶ እንዲያቀርብ ግዴታ ቢገባም ያመረተው ግን ጥራቱን ያልጠበቀ አስራ አምስት ሺ ሜትር ኩብ ብቻ ነው። አመልካች በተቀመጠው ጊዜ ውስጥ በሚፈለገው ጥራትና መጠን ጠጠሩን ባለማቅረቡ በአማካሪ ድርጅቱ ማስጠንቀቂያ ሲሰጠው ምርቱን እንደማሻሻል ስራውን አቋርጦ ሔዷል። በዚህም ምክንያት በተጠሪ ላይ የብር 5,700,21000.00 ኪሳራ የደረሰብኝ በመሆኑ አመልካች ይህንን ገንዘብ ለተጠሪ ይክፈል ተብሎ ይወሰንልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቆ ተከራክሯል።

ተጠሪ በሰጠው መልስ የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ጉዳዩን የማየት ስልጣን የለውም፤ ጉዳዩን የማየት ስልጣን ያለው የፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ነው የሚሉ መቃወሚያዎችን ያቀረበ ሲሆን በፍሬ ነገሩ ላይ ደግሞ በገባነው የውል ግዴታ መሠረት ማሸን እና ተሸከርካሪ ወደ ሳይት በማስገባት ስራ የጀመርን ሲሆን ያመረትነው ጠጠር የጥራት ችግር እንዳለበት አልተገለፀልንም፤ ስራውንም ያቆምነው በተጠሪ ጥፋት በመሆኑ ልንጠየቅ አይገባም በማለት ተከራክሯል።

ጉዳዩ የቀረበለት የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክር እና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ አመልካች ያቀረበውን መቃወሚያ ውድቅ ያደረገ ሲሆን ፍሬ ነገሩን በሚመለከት ደግሞ አመልካች በውሉ ላይ የገባውን ግዴታ ያላከበረ በመሆኑ ውሉ እንዲሠረዝ፤ አመልካች በተጠሪ ሳይት ላይ የተከለውን ክሬሽር እንዲያነሳ እና ስራ በመዘግየቱ ምክንያት በተጠሪ ላይ የደረሰው ኪሳራ በባለሞያ ተሰልቶ ኪሳራ ይክፈል በማለት ወስኗል። በዚህ ውሳኔ ቅር የተሰኘው አመልካች ይግባኝን ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርቦ ግራ ቀኙ የተከራከሩበት ሲሆን ፍርድ ቤቱም የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ የሰጠውን

ውሳኔ በማሻሻል አመልካች ተጠሪ በክሱ ላይ እንዲከፈለው የጠየቀውን ገንዘብ እንዲከፍለው፣ ተጠሪ ደግሞ አመልካች ያመረተው 10,000 ሜትር ኪዩብ ጠጠር እንዲረከብና ሂሳቡን እንዲከፍል ሲል ወስኗል። አመልካች በዚህም ውሳኔ ባለመስማማት የሰበር አቤቱታው ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ቢያቀርብም ተቀባይነት አላገኘም። ለዚህ ፍርድ መነሻ የሆነው የሰበር አቤቱታ በአመልካች የቀረበውም ይህንኑ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

አመልካች በቀን 07/07/2013 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው 04 ገጽ የሰበር አቤቱታ የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ጉዳዩን የማየት የስራ-ነገር ስልጣን እንደሌለው ጠቅሼ ያቀረብኩት የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ውድቅ መደረጉ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ህገ-መንግስት እና የፌደራል ፍርድ ቤቶችን አዋጅ መሠረት ያላደረገ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ፣ እንዲሁም የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በተጠሪ ላይ ደረሰ የተባለውን ኪሳራ በሚመለከት በባለሞያ ተጣርቶ ይከፈል ያለውን የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የባለሞያ አስተያየት ሳይሰማ ዳኝነት የተጠየቀበትን ገንዘብ እንድንከፍል መወሰኑ ተገቢ ባለመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

ጉዳዩም በሰበር አጣሪ ችሎት ተመርምሮ ተጠሪ የጠየቀው ገንዘብ በባለሞያ ተጣርቶ ሳይቀርብ አመልካች እንዲከፍል የወሰነበትን አግባብ ግራ ቀኝ በተገኙበት አጣርቶ ለመወሰን ሲባል ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ በተደረገለት ጥሪ መሠረት በቀን 30/07/2013 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው መልስ አመልካች የሰበር አቤቱታውን በሁለት ወራት ውስጥ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያላቀረበ በመሆኑ አቤቱታው በይርጋ ይታገዳል የሚል የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ አቅርቧል። ፍሬ ነገሩን በተመለከተ ደግሞ CRCC 21 ጋምቤላ-አቦቦ-ፑንጃዶ መንገድ ስራ ፕሮጀክት አዲስ አበባ ካለው CRCC 21 የተለየና የተጠሪ አድራሻ በጋምቤላ ክልል ስለሆነ የስር ፍርድ ቤት ጉዳዩን የማየት ስልጣን አለው፤ አመልካች በውሉ ላይ የተቀመጠውን ግዴታ ባለመወጣቱ በተጠሪ ላይ ለደረሰው ኪሳራ በውሉ መሠረት እንዲከፍል የተሰጠው ውሳኔ ተገቢ ነው ከሚባል በስተቀር የሚነቀፍ ባለመሆኑ ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክሯል። አመልካችም የሰበር አቤቱታውን በማጠናከር የመልስ መልስ አቅርቧል።

ከስር ጀምሮ የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራ ቀኙ ክርክር ይዘት አጠር አጠር ባለ መልኩ ሲታይ ከፍ ሲል የተመለከተውን ሲመስል ይህ ችሎትም ለሰበር አቤቱታው ምክንያት የሆነውን ውሳኔ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዘገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመረውም አመልካች የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠውን ውሳኔ በመቃወም ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰበር አቤቱታ ያቀረበ ሲሆን ሰበር ሰሚው ችሎት አቤቱታውን መርምሮ ጉዳዩ ለሰበር ሰሚ ችሎት አያስቀርብም የሚል ትዕዛዝ መስጠቱ ከአመልካች አቤቱታ ጋር ተያይዞ ከቀረበው የትዕዛዙ ግልባጭ መገንዘብ ይቻላል። ይህ ሆኖ እያለ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የአቤቱታው የማቅረቢያ ጊዜ ካለፈ በኋላ የቀረበ ነው

በሚል አቤቱታውን ወድቅ እንዳደረገ በመጥቀስ ተጠሪ በዚህ ችሎት የሚያቀርበው ክርክር የፍርድ ቤቱን ትዕዛዝ ትክክለኛ ይዘት ያላገናዘበ በመሆኑ ይህ ችሎት አልተቀበለም።

በመቀጠል መታየት ያለበት ነጥብ የጋምቤላ ክልል የአኙዋ ብሔረሰብ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይህን ጉዳይ ተቀብሎ የማየት የስራ-ነገር ስልጣን ያለው መሆን ያለመሆኑ ነው። አመልካች ነዋሪነቱ አዲስ አበባ ከመሆኑም በላይ ተጠሪም በቻይና አገር የተቋቋመ ድንበር ተሻጋሪ የኮንስትራክሽን ድርጅት መሆኑ የሚታወቅ ነው። ይህ መሆኑ የፌዴራል ፍርድ ቤቶችን ስልጣን ለመወሰን በወጣው አዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 5(2/ እና 4) መሠረት ጉዳዩን የማየት ስልጣኑን የፌዴራል ፍርድ ቤቶች ያደርገዋል። የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ህገ መንግስት አንቀጽ 80(2 እና 4) የክልል ከፍተኛ እና ጠቅላይ ፍርድ ቤቶች፣ በቅደም ተከተል፣ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትን እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ስልጣን በወክልና የማየት ስልጣን እንዳላቸው የሚደነግግ ሲሆን ይህም ህገ መንግስት በአንቀጽ 78 (2) ላይ የህዝብ ተወካዮች ምክር ቤት አስፈላጊ ሆኖ ሲያገኘው የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤትንም ሆነ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤቶችን በሀገሪቱ በሙሉ ወይም በከፊል ማደራጀት እንደሚችል ይደነግጋል። በዚህም መሠረት የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤትን በተወሰኑ ክልሎች ለማደራጀት የወጣ አዋጅ ቁጥር 322/95 በተወሰኑ ክልሎች የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት እንዲደራጁ ለማድረግ የወጣ አዋጅ ሲሆን በዚህ አዋጅ መሠረት የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ከተደራጀባቸው ክልሎች ውስጥ አንዱ የጋምቤላ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ስለመሆኑ በአዋጁ አንቀጽ 2 ላይ ከተመለከተው ድንጋጌ መገንዘብ ይቻላል። ይህም የሚያሳየው የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ስልጣንን የጋምቤላ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በወክልና የማየት ስልጣን የሌለው መሆኑን ነው።

በሌላ በኩል፣ ምንም እንኳን የክልሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ስልጣንን በወክልና ለማየት ያለው ስልጣን ያልተነሳ ቢሆንም፣ ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው ጉዳይ ከገንዘብ መጠን አንፃር ሲታይ ከብር 500,000.00 በላይ በመሆኑ ክርክሩ በተጀመረበት ወቅት በስራ ላይ በነበረው አዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 14 መሠረት ከፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ስልጣን በላይ በመሆኑ የክልሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ጉዳዩን በወክልና ለማየት የሚያስችል ስልጣን የለውም። እንደሚታወቀው አንድ የፍትሐ-ብሔር ክስ የቀረበለት ፍርድ ቤት በቅድሚያ እንዲያከናውን ከሚጠበቁበት ተግባራት ውስጥ አንዱ የቀረበለት ክስ ህጋዊ ብቃት ያለው መሆን ያለመሆኑን የማረጋገጥ ተግባር ስለመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 231 ላይ ከተመለከቱት ድንጋጌዎች መገንዘብ ይቻላል። ፍርድ ቤቱ ይህን ሲያረጋግጥ መሰረት የሚደርገውም በከላሽ የቀረበውን ክስ መሠረታዊ ይዘት እንዲሁም የተከራካሪ ወገኖችን ማንነት እና አድራሻ መሠረት በማድረግ ሲሆን፣ የቀረበው ክስ ህጋዊ ብቃቱን ያሟላ መሆን ያለመሆኑን በመወሰን ረገድ ግምት ውስጥ መግባት ካለባቸው ሁኔታዎች ውስጥም አንዱ ፍርድ ቤቱ ጉዳዩን ለማየት የስራ-ነገር ስልጣን ያለው መሆን ያለመሆኑ ስለመሆኑ በህጉ አንቀጽ 231 (1/ለ) ላይ የተመለከተው ድንጋጌ ያስገነዝባል። የህጉ አንቀጽ 9 ድንጋጌም ይህንኑ የሚስገነዝብ ነው። ፍርድ ቤቶች ክርክሮችን በዘፈቀደ ሳይሆን በፍትሐ-ብሔር ሥነ ሥርዓት ህጉ

የተዘረጉትን ደንቦች እና መርሆችን መሠረት በማድረግ ሊሆን እንደሚገባ መገንዘቡም ተገቢ ነው። የተያዘውን ጉዳይ ስንመለከት ከፍ ሲል እንደተመለከተው ከተከራካሪ ወገኖች ማንነት አንፃር ጉዳዩ በፌዴራል ፍርድ ቤቶች ስልጣን ስር የሚወድቅ ሆኖ ዳኝነት ከተጠየቀበት የገንዘብ መጠን አንፃርም ሲታይ ከፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ስልጣን በላይ በመሆኑ ክርክሩን ተቀብሎ የማየት ስልጣኑ በማንኛውም ሁኔታ በክልሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ስልጣን ስር ሊወድቅ የሚችልበት ሁኔታ የለም። በመሆኑም ከአኙዋክ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያለ የቀረበውን ክስ ወድቅ ማድረግ ሲገባው ይህን ባለማድረግ ክርክሩን ተቀብሎ ወሳኔ መስጠቱም ሆነ በክልሉ በየደረጃው ያሉ ፍርድ ቤቶችም ይህን ማረም ሲገባቸው ከፍተኛው ፍርድ ቤት ያለ ስልጣኑ የሰጠውን ወሳኔ መሠረት በማድረግ በዋናው ጉዳይ ላይ አከራክረው በየበኩላቸው የሰጡት ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል። ስለሆነም ተከታዩ ወሳኔ ተሰጥቷል።

ወሳኔ

1. የአኙዋ ብሔረሰብ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 02258 በቀን 20/02/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት፣ የጋምቤላ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 02809/2013 በቀን 02/04/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጡት ወሳኔ እንዲሁም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 00988/2013 በቀን 22/06/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ትዕዛዝ ተሸረዋል።
2. የአኙዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ጉዳዩን ለማየት የስረ ነገር ስልጣን የለውም።
3. ተጠሪ መብቱን ለማስከበር ስልጣን ላለው ፍርድ ቤት የሚያቀርበውን ክስ ይህ ወሳኔ አይከለክልም።
4. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
5. የሰበር አጣሪ ችሎት በቀን 09/07/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው እግድ ተነስቷል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ማ/አ

ዳኞች:-1. ብርሃኑ አመነው

2. ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

3. በዕውቀት በላይ

4. ቀነዓ ቂጣታ

5. ሌሊሴ ደሳለኝ

6. ተሾመ ሽፈራው

7. ኑረዲን ክድር

አመልካች.....ሐጂ መሀመድ እስማኤል

ተጠሪ.....1. የድራዳዋ አስተዳደር ልማትና ማኔጅመንት ቢሮ

2. አቶ ጌታቸው ረጋሳ ካባ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ይህ የሊዝ ወልን መነሻ ያደረገ ክርክር የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን፤ የአሁን አመልካች የሥር ከሳሽ፤ የአሁን ተጠሪዎች የሥር ተከሳሾች ሆኖ ሲከራከሩ ነበር፡፡ ይህ ጉዳይ ለዚህ ችሎት ሊቀርብ የቻለው አመልካች የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.17839 በ14/3/2014 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ እንዲታረምልኝ በማለት በማመልከታቸው ነው፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ ከሳሽ በሥር ፍ/ቤት ባቀረበው ክስ፡- የኢትዮጵያ ልማት ባንክ በሕግ በተሰጠው ስልጣን መሰረት ከሲራክ ኢንተርናሽናል ኃ/የተ/የግ/ማህበር በዕዳ ምክንያት ወርሶ በጨረታ የሸጠልኝ ስፋቱ 11410 ካ.ሜ የሆነውን በማዕድን ወሃ ማምረቻ ፋብሪካ በስሜ እንዲመዘገብ በጠየቅኩኝ መሰረት በካርታ ቁጥር መል/ሊ/3095 በስሜ ተመዝግቦልኝ ከ1ኛ ተከሳሽ ጋር የሊዝ ወል ተዋወለን ሥራውን ለማስቀጠል የወሃ ጉድጓድ ለማስቆፈር በዝግጅት ላይ እያለሁኝ፤ 1ኛ ተከሳሽ ከተሰጠኝ ይዞታ ወስጥ 8620 ካ.ሜ ቦታ ቀንሶ ለ2ኛ ተከሳሽ በሊዝ ወል የሰጠው በመሆኑ፤ ከ1ኛ ተከሳሽ ጋር ያደረኩኝ የሊዝ ወል ሊሰረዝ የሚችልበት ምክንያት ስለሌለ 1ኛ ተከሳሽ ከወላችን ወ.ጭ ቀንሶ ለ2ኛ ተከሳሽ በካርታ ቁጥር መል/ሊ/5455 የሰጠው የ8620 ካ.ሜ ቦታ የይዞታ ማረጋገጫ እንዲሰረዝልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቋል፡፡

1ኛ ተከሳሽ (የአሁን 1ኛ ተጠሪ) በዚህ ክስ ላይ ባቀረበው የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ይህ ጉዳይ በቀጥታ ክስ በመደበኛ ፍ/ቤት የሚታይ ባለመሆኑ ክሱ ወድቅ ነው በማለት ተከራክሯል፡፡ በፍሬ

ነገር ክርክር 1ኛ ተከላሽ ከከላሽ ቦታ ቀንሶ ለ2ኛ ተከላሽ የሰጠው በተደረገው የሊዝ ወል እና በሕግ መሰረት ከላሽ በቦታው ላይ ምንም ሥራ ባለመስራቱ እና ላለመስራቱም ከአቅም በላይ ችግር የገጠመው ስለመሆኑ በሊዝ ወሉ በተመለከተው ጊዜ ያላሳወቀው በመሆኑና አምስት አመቱም የተጠናቀቀ በመሆኑ፤ ከዚህ በላይ ጊዜ ሊሰጠው የማይችል በመሆኑ ክሱ ወድቅ እንዲደረግልን በማለት ተከራክሯል።

2ኛ ተከላሽ (የአሁን 2ኛ ተጠሪ) በዚህ ክስ ላይ ባቀረበው የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ የከላሽ የሊዝ ወል በሊዝ አዋጁ፤ ደንብ እና መመሪያ መሰረት ተሰርዞ የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ግንቦት 24 ቀን 2009 ዓ.ም ወደ መሬት ባንክ እንዲገባ ያደረገው በመሆኑ፤ ፍ/ቤቱ ይህን ጉዳይ ለማየት የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን የለውም። በፍሬ ነገር ክርክር ከላሽ በተሰረዘና በሌላ ወል ክስ ማቅረብ አይችልም፤ ክሱ እኔን አይመለከተኝም፤ ከላሽ መከራከር ካለበት ወሉን ካደረገውና ከሰረዘው አካል ጋር እንጂ ከእኔ ጋር መሆን የለበትም፤ ለእኔ ካርታ የተሰጠኝ ሕጉን ተከትሎ በመሆኑ ሊሰረዝ የሚችልበት ምክንያት የለም በማለት ተከራክሯል።

ከዚህ በኋላ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በሰጠው ትዕዛዝ ግራ ቀኙ በክርክር ላይ እያሉ የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር መሬት ልማትና ማኔጅመንት ቢሮ ከላሽ ለክሱ ምክንያት ያደረገው የይዞታ ማረጋገጫ ካርታ የመከና መሆኑን ስላረጋገጠ፤ ይህ ደግሞ የከላሽን ክስ ቀሪ የሚያደርግ በመሆኑ፤ በክርክሩ ሂደት ለክሱ መነሻ የሆነው ነገር ተቋርጧል በማለት መዝገቡን ዘግቶታል።

ከላሽ በዚህ ትዕዛዝ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረበ ሲሆን ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን በማከራከረ ባሳለፈው ወሳኔ ከላሽ ከ1ኛ ተከላሽ ያደረኩኝ የሊዝ ወል እያለ 1ኛ ተከላሽ ከወላጆችን ወይም በመሰረዝ እና በሊዝ ካገኘሁት ይዞታ ላይ ቀንሶ ለሌላ ሰው መስጠቱ ሕጋዊ አይደለም የሚል በመሆኑ፤ የከላሽ የዳኝነት ጥያቄ የሊዝ ወል አፈጻጸምን የሚመለከት በመሆኑ፤ ይህ ጉዳይ በፍ/ቤት መታየቱ ተገቢ ቢሆንም ከከተማ አስተዳደር ፍ/ቤት እና ከመደበኛ ፍ/ቤት መካከል በየትኛው ፍ/ቤት መታየት አለበት የሚለው ነጥብ ምላሽ የሚፈልግ ጉዳይ ነው። በመሆኑም በአዋጅ ቁጥር 416/1996 አንቀጽ 33 (1) (ሀ) እና (መ) መሰረት የከተማ አስተዳደር ወሎችን በተመለከተ እና የከተማውን መዋቅራዊ ፕላን አስመልክቶ በሚነሱ ክርክሮች ላይ አከራክሮ ለመወሰን የሥራ-ነገር ስልጣን ያለው መሆኑን ስለሚያስገነዝብ፤ የሊዝ ወል ደግሞ ከሊዝ አዋጅ እና አዋጁን ተከትሎ ከወጡ ሕጎች እንዲሁም የፍ/ብ/ሕ/ቁ.3132 መሰረት የአስተዳደር ወል መሆኑን ስለሚያመለክት፤ የሥር ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ ተቀብሎ የማከራከር የሥራ-ነገር ስልጣን የድሬዳዋ ከተማ ፍ/ቤት ነው በማለት ወስኗል። ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ወሳኔ ቅር በመሰኘት ለማስለወጥ ነው።

የአሁን አመልካች በ25/5/2014 ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታ፡ አመልካች ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ያደረገው የሊዝ ወል 1ኛ ተጠሪ ከሕግ ወይም በመሰረዝ ከይዞታው ቀንሶ ለ2ኛ ተጠሪ መስጠቱ

ሕገወጥ ተግባር መሆኑን በመግለጽ ክስ ያቀረብኩኝ በመሆኑ፤ ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በተመሳሳይ ጉዳይ በሰ.መ.ቁ.150925 በ27/10/2010 ዓ.ም በሰጠው አስገዳጅ ውሳኔ ከድሬዳዋ አስተዳደር ቻርተር አዋጅ ቁጥር 416/96 አንቀጽ 33 እና 3132 መሰረት የድሬዳዋ ከተማ ፍ/ቤቶች ከሊዝ ዉል ጋር ተያይዞ የሚቀርበውን ዳኝነት አይተው ለመወሰን የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን እንደሌላቸው እና ጉዳዩን ለማየት የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ያላቸው የፌዴራል ፍ/ቤቶች መሆናቸውን የወሰነ ሆኖ ሳለ፤ የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ እንዲሻርልኝ፤ ጉዳዩ ወደሥር ፍ/ቤት ተመልሶ በፍሬ ነገር ክርክር ታይቶ ውሳኔ እንዲሰጥልኝ በማለት አመልክቷል።

የሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩን በማየት፣ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የሥር ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ ተቀብሎ የማከራከር የሥራ-ነገር ስልጣን የለውም በሚል የወሰነበትን አግባብነት ከአዋጅ ቁጥር 416/1996 እና የሰ.መ.ቁ.150925 ላይ ከተሰጠው አስገዳጅ ውሳኔ አንጻር ለመመርመር ሲባል የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል በማለት ተጠሪ መልስ እንዲሰጥ ባዘዘው መሰረት 1ኛ ተጠሪ በ20/8/2014 ዓ.ም የተጻፈ መልስ አቅርቧል። የመልሱም ይዘት ባጭሩ፡ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የሥር ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ ለማየት የዳኝነት ስልጣን የለውም፤ ጉዳዩን ለማየት የዳኝነት ስልጣን ያለው የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ፍ/ቤት ነው በማለት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስላልሆነ እንዲጸናልን በማለት በዝርዝር ተከራክሯል። 2ኛ ተጠሪ በ20/8/2014 ዓ.ም በተጻፈ መልስ፡ በዚህ ጉዳይ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የውሳኔ ምክንያት በመለወጥ እና የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የሰጠው ምክንያት፤ ውሳኔው የህግ ስህተት ያልተፈጸመበት ስለሆነ እንዲጸናልኝ በማለት በዝርዝር ተከራክሯል። አመልካች የሰበር አቤቱታውን በማጠናከር በ8/9/2014 ዓ.ም የተጻፈ የመልስ መልስ አቅርቧል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከፍ ሲል የተመለከተው ሲሆን ይህ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንዲሁም የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመርነው አመልካች ባቀረበው ክርክር 1ኛ ተጠሪ በሊዝ ዉል ያገኘሁትን ይዘታ ከሊዝ ዉሉ ውጭ በመቀነስ ለ2ኛ ተጠሪ በሊዝ ዉል የሰጠ በመሆኑ፤ የ1ኛ ተጠሪ ተግባር ከሕግ ውጭ በመሆኑ በሊዝ ዉል ያገኘሁት መብት እንዲከበርልኝ ለ2ኛ ተጠሪ የተሰጠው ካርታ እንዲሰረዝልኝ የሚል ነው። ተጠሪዎች በበኩላቸው ደግሞ አመልካች በሊዝ ዉል የተሰጠውን ይዘታ በዉሉ በተመለከተው ጊዜ ውስጥ ስላልሰራበት በሕግ አግባብ ይዘታው የተወሰደ ነው በማለት ተከራክሯል።

ይህ ጉዳይ የቀረበለት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ክርክር እያየ እያለ የአመልካች ካርታ መሰረዙ ስለተገለጸ ክስ የቀረበበት ምክንያት ቀሪ ሆኗል በማለት መዝገቡን የዘጋ ሲሆን፤ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ደግሞ ክርክሩን በማየት ይህ ጉዳይ የሊዝ ዉል አፈጻጸምን የሚመለከት ስለሆነ

ጉዳዩን ለማየት የሥረ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ያለው የከተማ አስተዳደር ፍ/ቤት መሆኑን በማመልከት የፌዴራል ፍ/ቤቶች ጉዳዩን ለማየት ስልጣን የላቸውም በማለት መወሰኑን የሥር ፍ/ቤት የወሳኔ ግልባጭ ያሳያል።

በመሆኑም በዚህ ጉዳይ ምላሽ ማግኘት ያለበት የግራ ቀኝ ክርክር የሊዝ ዉል አፈጻጸምን የሚመለከት በመሆኑ ጉዳዩን ለማየት የሥረ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ያለው የከተማ አስተዳደር ፍ/ቤት ነዉ ወይስ የፌዴራል ፍ/ቤቶች ናቸው? የሚለዉ ነጥብ ነዉ።

ከዚህ አንጻር የፌዴራል ሰበር ሰሚ ችሎት በአመልካቾች በእነ የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የመሬት ልማት አስተዳደር ባለስልጣን ሁለት ሰዎች እና በተጠሪ ድንቅ ስራ ኃ/የተ/የግ/ማህበር መካከል የነበረዉን ክርክር በመመርመር በሰ.መ.ቁ.54697 መስከራም 24 ቀን 2003 ዓ.ም በሰጠዉ ወሳኔ ጉዳዩ የሊዝ ዉልን መሰረት አድርጎ ለአንድ ሰዉ የተሰጠ ቦታ ለሌላ ሰዉ ሲሰጥ ጉዳዩን አይቶ የመወሰን ስልጣን ያለዉ አካል የትኛዉ ነዉ? የሚለዉን ጭብጥ በመያዝ፤ የሥር ፍ/ቤት በሰጠዉ ወሳኔ የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት የቀረቡትን የአመልካቾችን መከራከሪያ ነጥቦችን በመመርመር ጉዳዩ በፌዴራል ፍ/ቤቶች ስልጣን ሥር የሚወድቅ አይደለም በማለት መወሰኑን እና የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ደግሞ ይህን የሥር ፍ/ቤትን ወሳኔ በማሻር ጉዳዩን የማየት ሥረ-ነገር ስልጣን የአዲስ አበባ ከተማ ፍ/ቤቶች ናቸዉ በማለት የወሰነዉን በመመርመር፤ ይህ ጉዳይ በፍ/ቤት የሚታይ ነዉ መባሉ ተገቢ ቢሆንም ጉዳዩን የማየት የሥረ-ነገር ስልጣን ያላቸዉ ፍ/ቤቶች የትኞቹ ናቸዉ (የአዲስ አበባ ከተማ ፍ/ቤቶች ወይም የፌዴራል ፍ/ቤቶች)፤ የተጠሪ ክስ መሰረቱ የሊዝ ዉል ሆኖ ዉሉ ተጥሷል በሚል ዳኝነት የጠየቁ በመሆኑ፤ የተጠሪ ጥያቄ የክፍለ ከተማ አስተዳደር ከሕግ ዉጭ በሊዝ የተወሰደ ቦታ ለመዉሰድ ካርታና የምስክር ወረቀት በመሰረዝ ሕገወጥ እርምጃ ፈጽሟል በማለት በሊዝ ዉል ያገኙት የንብረት መብታቸዉ (የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግስት አንቀጽ 40 (6) ይመልከቷል) በፍርድ እንዲጠበቅላቸዉ የሚጠይቅ በመሆኑ በፍ/ቤት ሊያስተናግድ የሚገባዉ እና ወሳኔ የሚሰጥበት ጉዳይ በመሆኑ እና መታየት ያለበትም በአዲስ አበባ ከተማ ነክ ጉዳዮች ፍ/ቤቶች በመሆኑ፤ የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በዚህ ረገድ የደረሰበት ድምዳሜ ከአዋጅ ቁጥር 361/95 አንቀጽ 41 (1) (ሀ) እና (መ) ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ አንጻር ሕጋዊ ሆኖ አግኝተናል በማለት የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ወሳኔን በማጽናት መወሰኑን ማየት ይቻላል።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በአመልካች በድሬዳዋ አስተዳደር የመሬት ልማትና ማንጅመንት ቢሮ እና በተጠሪዎች በእነ አቶ ደጉ ወ/ሚካኤል ሁለት ሰዎች መካከል በነበረዉ ክርክር በሰ.መ.ቁ.150925 ሰኔ 27 ቀን 2010 ዓ.ም በሰጠዉ አስገዳጅ ወሳኔ 1ኛ ተጠሪ ባቀረበዉ ክስ አመልካች በሊዝ ዉል መሰረት የተሰጠኝን ይዞታ በተመለከተ የሊዝ ዉልን በማቋረጥ ካርታዉን በማምከን፤ ለ2ኛ ተጠሪ ይዞታዉን በሊዝ ዉል በመስጠት ካርታ የሰጠ በመሆኑ፤ የ1ኛ

ተጠሪ የዳኝነት ጥያቄ የሊዝ ወል እንዲጸናልኝ እና ከ2ኛ ተጠሪ ጋር የተደረገው የሊዝ ወል እንዲሰረዝ የሚጠይቅ መሆኑን የሚያስገነዝብ በመሆኑ፤ የድሬዳዋ አስተዳደር ቻርተር አዋጅ ቁጥር 416/1996 አንቀጽ 33 መሰረት የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ፍ/ቤቶችን ስልጣን የሚያመለክት ቢሆንም ከዚህ የአዋጁ ደንጋጌ እና ከፍ/ብ/ሕ/ቁ.3132 አንጻር ሲታይ 1ኛ ተጠሪ የእኔ የሊዝ ወል እንዲጸናልኝ እና ከ2ኛ ተጠሪ ጋር የተደረገው የሊዝ ወል እንዲሰረዝልኝ በማለት ያቀረበው የዳኝነት ጥያቄ የአስተዳደር ፍ/ቤቶች የሥረ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ሥር የሚወድቅ ሆኖ አልተገኘም፤ የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ፍ/ቤቶች ይህን ጉዳይ ሰምተው ለመወሰን የሥረ-ነገር የዳኝነት ስልጣን የላቸውም በማለት የሥር ፍ/ቤቶችን ወሳኔ በመሻር መወሰኑን ያመለክታል።

በመሆኑም ከፍ ሲል ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ.መ.ቁ.54697 በሰጠው ወሳኔ የሊዝ ወል ከሕግ ውጭ ተቋርጦብኛል በወሊ ያገኘሁት መብት እንዲከበርልኝ በማለት የሚቀርበው የዳኝነት ጥያቄ በአዲስ አበባ ከተማ ፍ/ቤቶች የሥረ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ሥር እንደሚወድቅ የሚል ሲሆን፤ በሰ.መ.ቁ.150925 በሰጠው ወሳኔ ደግሞ የሊዝ ወል ከሕግ ውጭ ተቋርጦብኛል በወሊ ያገኘሁት መብት እንዲከበርልኝ በማለት የሚቀርበው የዳኝነት ጥያቄ የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ፍ/ቤቶች የሥረ-ነገር የዳኝነት ስልጣን የላቸውም በማለት መወሰኑን ያሳያል። ምንም እንኳን የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር እና የድሬዳዋ አስተዳደር ራሳቸውን የቻሉ ከተሞች ቢሆኑም ሁለቱም ከተሞች በቻርተር የሚተዳደሩና ተጠሪነታቸው ለፌዴራል መንግስት በመሆኑ፤ የአዲስ አበባ ከተማ ቻርተር አዋጅ ቁጥር 361/95 አንቀጽ 41 (1) (ሀ) እና (መ) እና የድሬዳዋ አስተዳደር ቻርተር አዋጅ ቁጥር 416/1996 አንቀጽ 33 (1) (ሀ) እና (መ) ተመሳሳይ ይዘትና ዓላማ ያላቸው ድንጋጌዎች መሆናቸውን ማየት ይቻላል። እነዚህ የአዲስ አበባ አስተዳደር እና የድሬዳዋ አስተዳደር ቻርተር ድንጋጌዎች ተመሳሳይ ይዘትና ዓላማ ያላቸው ሆኖ ሳለ፤ የሊዝ ወል ከሕግ ውጭ ተቋርጦብኛል መብቴ እንዲከበርልኝ በማለት የሚቀርበውን የዳኝነት ጥያቄ በተመለከተ በአዲስ አበባ አስተዳደር በከተማው አስተዳደር ፍ/ቤቶች እንደሚታይ፤ እና በድሬደዋ አስተዳደር ደግሞ በከተማ አስተዳደር ፍ/ቤቶች እንደማይታይና የፌዴራል ፍ/ቤቶች የሥረ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ሥር እንደሚወድቅ መወሰኑን ያመለክታል። እነዚህ ሁለቱ የሰበር ወሳኔዎች እርስ በእርሳቸው የሚቃረኑ በመሆናቸው እና ተከራካሪ ወገኖችን ላልተፈለገ ክርክር የሚዳርጉና ችሎቱም ወጥና ተመሳሳይ የህግ ትርጉም እንዳይሰጥ እንቅፋት የሚሆኑ በመሆናቸው፤ እነዚህን ወሳኔዎች አንድ ላይ አድርጎ አንድ ወጥ የሆነ የህግ ትርጉም እንዲኖር ማድረጉ አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል።

ስለሆነም ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት ህዳር 28 ቀን 2015 ዓ.ም በዋለው ችሎት በሰጠው ትዕዛዝ መሰረት በሰ.መ.ቁ.54697 እና 150925 በሆኑት መዛግብት ላይ የሊዝ ወል ከሕግ ውጭ ተቋርጦብኛል መብቴ እንዲከበርልኝ በማለት የሚቀርበውን የዳኝነት ጥያቄ በተመለከተ ከፍ/ቤቶች ስልጣን አንጻር ወሳኔዎቹ መካከል ቅራኔ ወይም ግጭት መኖሩን ስለሚያመለክት ከሰባት ያላነሱ ዳኞች ለሚሰየሙበት ችሎት ቀርቦ እንዲታይ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ፕሬዚዳንት እንዲቀርብ

በአዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 26 (1) መሰረት አዟል። በዚህ መሰረት የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ፕሬዚዳንት ደግሞ በአዋጅ አንቀጽ 26 (2) መሰረት ጉዳዩ በሰባት ዳኞች እንዲታይ በ7/4/2015 ዓ.ም ትዕዛዝ ሰጥቶታል። በዚህ አግባብ ይህ ጉዳይ ሰባት ዳኞች በተሰየሙበት ችሎት እንዲታይ ተደርጓል።

በዚህ መሰረት አመልካች ባቀረበው የዳኝነት ጥያቄ 1ኛ ተጠሪ የሊዝ ዉል ከሕግ ዉጭ በመሰረዝ በዉሉ ያገኘሁትን ይዞታ በመቀነስ ለ2ኛ ተጠሪ በሊዝ ዉል በመስጠት ካርታ የሰጠዉ በመሆኑ ይህ የ1ኛ ተጠሪ ድርጊት ከሕግ ዉጭ በመሆኑ ለ2ኛ ተጠሪ የተሰጠዉ የይዞታ ማረጋገጫ ካርታ እንዲሰረዝልኝ በማለት መጠየቁን ያመለክታል። ስለሆነም አመልካች የሊዝ ዉልን ሊያሰርዝ ወይም ሊያቋርጥ የሚችል ምንም ዓይነት ሕጋዊ ምክንያት ሳይኖር በሊዝ ዉሉ ያገኘሁት ይዞታ ተቀንሶ ለ2ኛ ተጠሪ የተሰጠዉ ይዞታ ከሕግ ዉጭ ስለሆነ በሊዝ ዉል ያገኘሁት መብት እንዲከበርልኝ በማለት የጠየቀዉ ዳኝነት ከሊዝ ዉል አፈጻጸም ጋር የተያያዘ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

እንደሚታወቀዉ የከተማ ቦታን በሊዝ ስለመያዝ የወጣ አዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 2 (1) መሰረት «ሊዝ» ማለት በጊዜ በተገደበ ዉል መሰረት የከተማ ቦታ የመጠቀም መብት የሚገኝበት የመሬት ይዞታ ሥሪት መሆኑን ይደነግጋል። እንዲሁም የዚህ አዋጅ አንቀጽ 16 (1) እንደሚያመለክተዉ የከተማ ቦታ በሊዝ እንዲይዝ የተፈቀደለት ሰዉ አግባብ ካለዉ አካል ጋር የሊዝ ዉል መፈራረም እንደሚኖርበት ያስገነዝባል። ከዚህ ድንጋጌ መረዳት እንደሚቻለዉ የሊዝ ዉል የከተማ ቦታን በሊዝ በመያዝ የመጠቀም መብትን የሚፈጠር ውል መሆኑን ነዉ። የከተማ ቦታን በሊዝ በመያዝ እንዲጠቀም የሊዝ ዉል ያደረገዉ ሰዉ በዉሉ መሰረት ይዞታዉን የተጠቀመ እንደሆነ እስከዉሉ ጊዜ ገደብ ድረስ በይዞታዉ የመጠቀም መብቱ የተረጋገጠለት መሆኑን ያመለክታል።

በሌላ በኩል የመንግስት አስተዳደር መስሪያ ቤቶች በሕግ የተጣለባቸዉን ኃላፊነት ለመወጣት የአስተዳደር ዉሎችን ለመዋዋል እንደሚችሉ በፍ/ብ/ሕ/ቁ.3131 ሥር ተመልክቷል። በፍ/ብ/ሕ/ቁ.3132 ሥር እንደተመለከተዉ አንድ ዉል እንዳስተዳደር መሥሪያ ቤት ዉል ሆኖ የሚቆጠረዉ፡ ሀ) ሕግ ወይም ተዋዋሎቹ ግልጽ በሆነ ቃል የአስተዳደር መሥሪያ ቤት ዉል ነዉ ያሉት ሲሆን፤ ለ) ዉሉ ከሕዝብ አገልግሎት ሥራ ጋር የተያያዘና ለሥራዉም አፈጻጸም የተዋዋዩን የአስተዳደር መሥሪያ ቤቱን ሥራ ተካፋይነት ሳይቋረጥ የሚጠይቅ ሲሆን፤ ሐ) በዉሉ ዉስጥ ለጠቅላላ ጥቅም አስቸኳይ በመሆናቸዉ ብቻና የግል ሰዎች በሚያደርጓቸዉ ዉሎች ዉስጥ የማይገኙ አንድ ወይም ብዙ ዉለታዎች ያሉበት ሲሆን ነዉ በማለት ይደነግጋል።

እንግዲህ የሊዝ ዉል በሕግ በግልጽ የአስተዳደር ዉል ነዉ ተብሎ ባልተመለከተበት እና የከተማ ቦታን በሊዝ ዉል በመያዝ የመጠቀም መብት ከፍ/ብ/ሕ/ቁ.3132 ድንጋጌ አንጻር ሲታይ በድንጋጌ

ሥር የተመለከቱትን ሁኔታዎች የሚያሟላ ባለመሆኑ የአስተዳደር ወሎች ሥር የሚወድቅ ነው ለማለት አይቻልም፡፡

በሌላ በኩል ከሊዝ ወል አፈጻጸም ጋር በተያያዘ ማለትም የሊዝ ወል ከሕግ ወይም ተቋርጧል በወሊ ያገኘሁት መብት እንዲከበርልኝ፤ እንዲወሰንልኝ በማለት የሚቀርብ የዳኝነት ጥያቄ በአዋጅ ቁጥር 361/95 አንቀጽ 41 (1) (ሀ) እና (መ)፤ በአዋጅ ቁጥር 416/1996 አንቀጽ 33 (1) (ሀ) እና (መ) ሥር የሚወድቅ ጉዳይ መሆኑን የሚያመለክት ነገር የለም፡፡ እንዲሁም ከኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግስት አንቀጽ 37 (1)፤ 79 (1) እና የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.4 ድንጋጌዎች የጣምራ ንባብ ይዘትና ዓላማ ሲታይ ሕግ በቀጥታ ወይም በግልጽ ለሌላ በሕግ የዳኝነት ስልጣን ለተሰጠው አካል ካልሰጠ በቀር በፍርድ ሊወሰን የሚገባውን ጉዳይ ሰምቶ ለመወሰን ስልጣን ያላቸው መደበኛ ፍ/ቤቶች በመሆናቸው፤ የሊዝ ወል ከሕግ ወይም ስለተቋረጠ በወሊ ያገኘሁት መብት እንዲከበርልኝ በማለት ከሊዝ ወል አፈጻጸም ጋር በተያያዘ የሚቀርበውን ክስ ተቀብሎ ሰምቶ ለመወሰን የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ያላቸው የፌዴራል ፍ/ቤቶች መሆናቸውን ያስገነዝባል፡፡ በዚህ መሰረት የአዲስ አበባ ሆነ የድሬዳዋ ከተማ የአስተዳደር ፍ/ቤቶች ይህን ጉዳይ ለማየት የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን የላቸውም፡፡ ከዚህ አንጻር ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ.መ.ቁ.54697 መስከረም 24 ቀን 2003 ዓ.ም የሰጠውን አስገዳጅ የህግ ትርጉም ቀሪ ሊደረግ የሚገባው እና በሰ.መ.ቁ.150925 ሰኔ 27 ቀን 2010 ዓ.ም የሰጠው አስገዳጅ የህግ ትርጉም ተፈጻሚነት ሊቀጥል የሚገባው ሆኖ ተገኝቷል፡፡ በመሆኑም በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደርም ሆነ በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ወስጥ የሊዝ ወል ከሕግ ወይም ተቋርጧል በወሊ ያገኘሁት መብት እንዲከበርልኝ እንዲወሰንልኝ በማለት ከሊዝ ወል አፈጻጸም ጋር የሚያያዙትን ጉዳዮች መሰረት በማድረግ የሚቀርበውን ክስ ሰምቶ ለመወሰን የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ያላቸው የፌዴራል ፍ/ቤቶች ናቸው ብለናል፡፡

በዚህ አግባብ አሁን የተያዘውን ጉዳይ ስንመለከተው 1ኛ ተጠሪ የሊዝ ወልን ለማቋረጥ ወይም ለመሰረዝ የሚያበቃ በቂ ምክንያት ሳይኖር በሊዝ ያገኘሁትን ይዞታ በመቀነስ ለ2ኛ ተጠሪ በሊዝ ወል የሰጠና ካርታ እንዲሰጠው ያደረገው ከሕግ ወይም በመሆኑ ለ2ኛ ተጠሪ የተሰጠው ካርታ እንዲሰረዝልኝ በማለት ያቀረበውን ክስ፤ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የግራ ቀኝን ክርክር በሕግ አግባብ አጣርቶ ተገቢ ነው ያለውን ወሳኔ መስጠት ሲገባው በክርክር ሂደት ላይ እያሉ የአመልካች የይዞታ ማረጋገጫ ካርታ መሰረዙ ስለታወቀ አመልካች ክስ ያቀረበበት ጉዳይ የክስ ምክንያት ተቋርጧል በማለት መዝገቡን መዝጋቱ የህግ መሰረት የለውም፡፡ እንዲሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት አመልካች ባቀረበው ክስ የጠቀሰውን የዳኝነት ጥያቄ ለማየት፤ የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ያላቸው የፌዴራል ፍ/ቤቶች መሆናቸውን ተገንዝቦ የግራ ቀኝን ክርክር አጣርቶ መወሰን ሲገባው የፌዴራል ፍ/ቤቶች ጉዳዩን ለማየት የዳኝነት ስልጣን የላቸውም፤ ጉዳዩን ለማየት የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ያላቸው የከተማው አስተዳደር ፍ/ቤቶች ናቸው በማለት ያሳለፈው ወሳኔ የህግ ድጋፍ የሌለው ነው ብለናል፡፡

ሲጠቃለል የሥር ፍ/ቤቶች የግራ ቀኞቻቸውን ክርክር በሕግ አግባብ መርምሮ መወሰን ሲገባቸው የአመልካችን የክስ አቤቱታ ወደቅ በማድረግ ያሳለፉት ወሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ተከታዩን ወስነናል።

ወሳኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ.77574 በ6/7/2013 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.17839 በ14/3/2014 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመባቸው ስለሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.348 (1) መሰረት ተሸሯል።
2. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የተዘጋውን መዝገብ በማንቀሳቀስ በፍርድ ሐተታው በተመለከተው አግባብ የግራ ቀኞችን ክርክር በማጣራት ተገቢ ነው ያለውን ወሳኔ እንዲሰጥበት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.341 (1) መሰረት ተመልሶለታል።
3. የዚህ ወሳኔ ግልባጭ ለሥር ፍ/ቤቶች ይድረስ።
4. ግራ ቀኞች የሰበር ክርክር ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የሰባት ዳኞች ፊርማ አለበት

ፅ/ወ